

Datum: 15.03. 2023.

Broj: 02-06-1023

SPECIJALNI IZVJESTILAC UN-A TRAŽI POVLAČENJE IZMJENA KRIVIČNOG ZAKONA RS: OVO JE VELIKI KORAK NAZAD U ZAŠTITI SLOBODE IZRAŽAVANJA

Banja Luka, 15. mart 2023. godine – Specijalni izvjestioci UN-a za zaštitu prava na slobodu mišljenja i prava na slobodu mirnog okupljanja zatražili su od vlasti Republike Srpske povlačenje izmjena Krivičnog zakona RS kojim se kriminalizuje kleveta, a ova reakcija uslijedila je nakon inicijative više organizacija civilnog društva među kojima je bio i Transparency International u BiH. [U objavljenom pismu UN-ovi izvjestioci](#) analizirali su detaljno članove zakona i upozorili da bi proizvoljno tumačenje brojnih odredbi moglo poslužiti za suzbijanje slobode govora i slobode izražavanja.

Kako se navodi Član 208a kriminalizuje 'uvredu' drugog lica a kako je pojam „uvrede“ veoma subjektivan i otvoren za najrazličitija tumačenja, postoji rizik proizvoljnog tumačenja što može onemogućiti političke karikature ili satiru na račun političkih ličnosti, a to su dozvoljeni oblici izražavanja. Takođe član 208c(1). kriminalizuje ako neko „pronosi bilo šta iz ličnog ili porodičnog života nekog lica što može škoditi njegovoj časti ili ugledu“ a predloženom odredbom nisu utvrđeni razumni izuzeci, kao npr. otkrivanje u javnom interesu.

Takođe se navodi pojedine odredbe mogu imati štetan učinak na slobodu štampe tako što će podsticati novinare na auto-cenzuru a posebno se ističe da su novčane kazne n nesrazmjerno visoke

Nametanje zatvorskih kazni na osnovu nacrtu izmjena i dopuna Člana 340. omogućuje služenje zatvorske kazne do dvije godine. S tim u vezi, želimo da ponovimo konstataciju Komiteta za ljudska prava kojom se naglašava da zatvorska kazna nikad ne može biti odgovarajuća kazna za klevetu, navode izvjestioci UN-a koji su u svom dopisu prepoznali inicijativu organizacija civilnog društva o proceduralnim nedostacima donošenja zakona.

Zbog toga je od nadležnih zatraženo objašnjenje proceduralnih propusta na koje je TI BiH ukazao i Zakonodavnom odboru Narodne skupštine RS jer se tekst prednacrta i nacrtu razlikuju, tačnije odredbe o kleveti su ubačene naknadno kako bi se izbjeglo učešće javnosti.

-Obavješteni smo da su bile objavljene dvije različite verzije nacrtu amandmana, prva u februaru, iako se čini da niko tada nije vidio taj nacrt, a vlasti su izjavljivale da ne postoji nikakav nacrt, te drugi nacrt 3. marta. Čini se, međutim, da u prvoj verziji nije bilo uvršteno poglavlje o krivičnim djelima protiv časti i ugleda. U obrazloženju nacrtu izmjena i dopuna objavljenom 3.3.2023. Ministarstvo pravde je naznačilo da nije zaprimilo nikakve komentare niti prijedloge do utvrđenog roka od sedam dana po objavi nacrtu u februaru, navode izvjestioci koji traže objašnjenje na koji način je Ministarstvo osiguralo provođenje adekvatnih javnih konsultacija.

Takođe se podsjeća da je Komitet za ljudska prava je naglasio da zakoni o kleveti „ne smiju, u praksi, služiti za gušenje slobode izražavanja“, kao i da Države trebaju razmotriti dekriminalizaciju klevete što je uradila Bosna i Hercegovina, pruživši dobar primjer u regionu prije 20 godina. Izvjestioci navode da bi usvajanje ovih izmjena predstavljalo veliki nazadak u pravnom okviru za zaštitu slobode izražavanja u BiH. Takođe, predloženi amandmani bili bi u suprotnosti sa globalnim trendom dekriminalizacije klevete, što uključuje i evropski region, gdje je nekoliko država članica EU i država sa kandidatskim statusom za EU ukinulo krivičnu klevetu, ili su poduzele korake ka njenom ukidanju.

Praksa u Državama je pokazala da se zakoni o krivičnoj kleveti često koriste protiv novinara, političkih protivnika, branilaca ljudskih prava i drugih lica koja su kritički nastrojena prema dužnosnicima i politikama vlasti. Tužilačke ovlasti Države se zapravo koriste kako bi se učutkala legitimna politička kritika, navodi se u dopisu koji potpisuju **Irene Khan** Specijalna izvjestiteljica za promociju i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja i **Clément Nyaletsossi Voule** Specijalni izvjestitelj za prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.